

UNIVERSITY
OF APPLIED SCIENCES

KWETSBARE OUDEREN, HET KIND VAN DE REKENING

PROGRAMMA

- 13.00uur Opening door Marianne Velthuis, projectleider
- 13.10uur Financiële uitbuiting en ouderenmishandeling
door Marianne Quax MSc, Marianne Quax MSc. Training & Coaching
- 13.30uur Problematiek vanuit notariaat
door Quirine Claas, Sauer & Oonk notarissen & adviseurs
- 13.50uur Onderzoek en resultaten
door Olaf Timmermans, lector HZ en Andy Minderhoud, docent-
onderzoeker HZ
- 14.20uur De Zeeuwse praktijk: problematiek en aanpak maatschappelijk werk
door Jaqueline Landman, Maatschappelijk Werk Walcheren
- 14.40uur Oplossingsgericht werken bij oudermisleiding
door Eric Sulkers, docent HZ
- 15.00uur Pauze
- 15.30uur Workshops
- 16.30uur Terugkoppeling & borrel

FINANCIËLE UITBUITING EN OUDERENMISHANDELING

Marianne Quax MSc.
Training & Coaching

Met recht betrokken

ONTWIKKELINGEN

- 2002: Privé geweld – Publieke zaak
- 2004: Landelijk Platform Bestrijding Ouderenmishandeling (LPBO)
- 2009: Tijdelijk huisverbod
- 2013: Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

DEFINITIE OUDERENMISHANDELING

Al het **handelen of het nalaten van handelen** van al degenen die in een **terugkerende persoonlijke of professionele relatie** met de oudere staan, waardoor de oudere persoon **lichamelijke en/of psychische en/of materiële schade** lijdt, dan wel vermoedelijk lijden zal, en waarbij van de kant van de oudere sprake is van een vorm van **gedeeltelijke of volledige afhankelijkheid**

(Comijs e.a. 1996)

VORMEN OUDERENMISHANDELING

Lichamelijke mishandeling

Slaan, schoppen, krabben, knijpen, aan de haren trekken, duwen, snijden, brandwonden maken, vastbinden, de mond afplakken of drogeren met medicijnen

Psychische mishandeling

Schelden, dreigen (met uithuisplaatsing), pesten, intimideren, treiteren, vernederen, zelfgevoel ondermijnen of de oudere psychisch onder druk zetten

VORMEN OUDERENMISHANDELING

Verwaarlozing

Niet voor voldoende voedsel of drinken of persoonlijke of huiselijk hygiëne zorgen, niet voldoende emotionele zorg, aandacht, liefde en respect bieden

Seksueel misbruik

Seksuele handelingen verrichten met of in het bijzijn van de oudere die door de oudere niet worden gewenst

VORMEN OUDERENMISHANDELING

Schending van de rechten

De post lezen of achterhouden, opsluiten, bezoek of telefoon verbieden, iemand nooit alleen laten of iemand onnodig eigen beslissingen onthouden

Financiële uitbuiting

Geld stelen, waardevolle spullen meenemen, met een bankpas geld voor zichzelf pinnen, beloven rekeningen te betalen en dat dan niet doen of afpersen

FINANCIËLE UITBUITING

- wegnemen van geld, sieraden en goederen
- verkoop van eigendommen
- misbruik van machtingen
- koop op naam van slachtoffer
- gedwongen testamentwijzing of wilsbeschikking
- financieel kort houden
- misbruik van rekeningen
- misbruik van het persoonsgebonden budget

OUDERENMISHANDELING IN 2014

- Meldingen en Adviesvragen
- aantal meldingen ouderenmishandeling
  - 2013: 1703   2014: 2360 (819 advies)
- Psychische mishandeling (2014: 762; 69%)
- Lichamelijke mishandeling (2014: 503; 46%)
- **Financiële uitbuiting (2014: 413; 37%)**
- Verwaarlozing (2014: 108; 10%)
- Schenden van de rechten (2014: niet geregistreerd)
- Seksueel misbruik (2014: 14; 1%)

GRADATIES MACHTSMISBRUIK

- Welwillende invloed
- Gedwongen afstaan
- Frauduleuze handelingen
- Diefstal van geld en verkoop van goederen

MOTIEVEN PLEGER

- Financiële nood
- Hebzucht
- Vermeend recht op aanspraak

AANPAK FINANCIIEEL MISBRUIK

- preventie
- onderzoek naar de omstandigheden
- specialistische hulp
- bewindvoering en mentorschap
- familieconferentie beleggen

PROBLEMATIEK VANUIT NOTARIAAT

Door Quirine Claas,
Kandidaat-notaris bij Sauer & Oonk Adviseurs & Notarissen

UNIVERSITY
OF APPLIED SCIENCES

Ouderenmisleiding en financiële uitbuiting

ANDY MINDERHOUD, MSEN
PROF. DR. OLAF TIMMERMANS

DE PERSOONLIJKE HOGESCHOOL

Word cloud visualization of research topics related to elder abuse and intervention. The most prominent words are:

- uitbuiting
- ouderenmisleiding
- huiselijk
- financiële
- Interventies
- kindermishandeling
- Meldcode
- geweld
- slachtoffer
- netwerk
- netwerkberaad
- oudermishandeling
- Betrokkenheid
- participanten
- ter
- Rol
- Financiële
- Tacit
- Signs
- bevordering
- Knowledge
- Motieven
- Vormen
- Sociaal
- familienetwerkberaad
- Familienetwerkberaad
- Kenmerken
- inbrenger
- binnen
- familie
- Ouderen
- mishandeling
- MWW
- Safety
- geslaagd

Studie 1

‘Wat zijn effectieve en efficiënte routes voor het melden van financiële uitbuiting door medewerkers notariaat, banken, etc?’

‘Wat zijn de mogelijkheden voor gegevensuitwisseling voor het notariaat, banken e.a. bij financiële uitbuiting van ouderen?’

‘Welke vormen en graduaties in financiële uitbuiting bij ouderen zijn er en op welke wijze zijn deze te deze classificeren?’

Studie 2

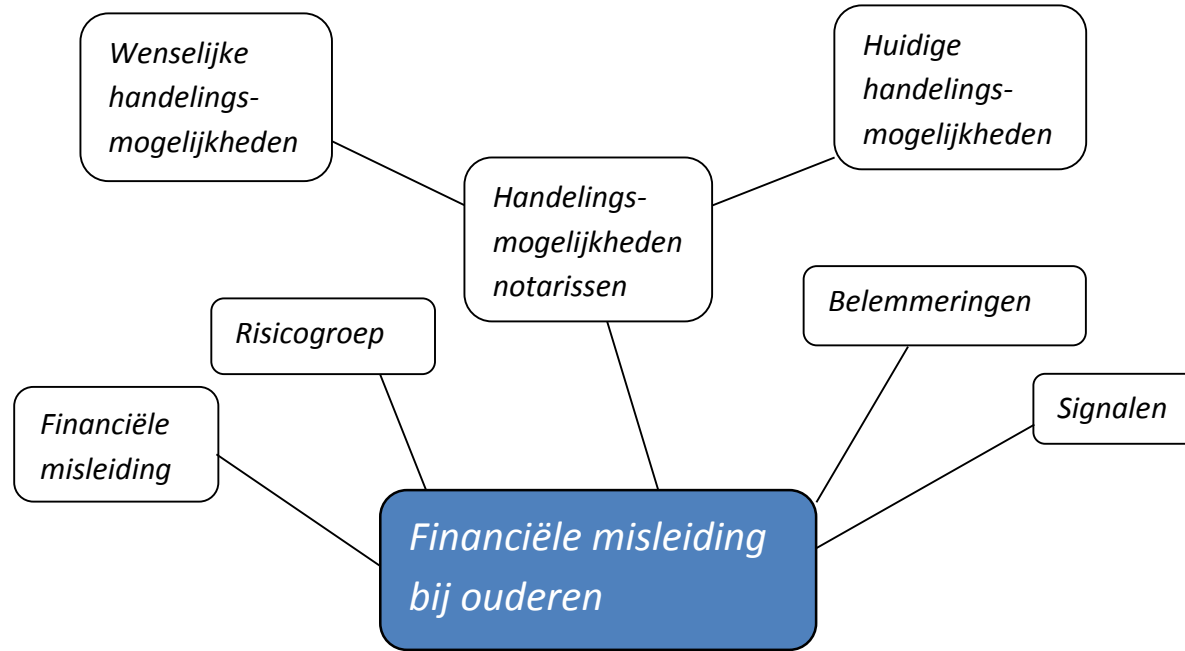
‘Hoe geeft de maatschappelijk werker invulling aan de methodiek om tot een geslaagd familienetwerkberaad te komen in situaties van financiële misleiding van ouderen en in brede reguliere mw-trajecten?’

Studie 3

‘Wat zijn effectieve interventies bij situaties van financiële uitbuiting aansluitend op de verschillende classificaties van financiële uitbuiting/misleiding?’

- a. *‘Welke gradaties in op- en afschaling zijn mogelijk en welke partijen zijn hierin essentieel?’*
- b. *‘Op welke wijze kan de situatie weer genormaliseerd worden, ook in situaties waarbij de sociale omgeving (mede) de bron van de problematiek is’*

RESULTATEN STUDIE 1

Figuur 1: onderzoekstopics deelstudie 1.

CONCLUSIE STUDIE 1

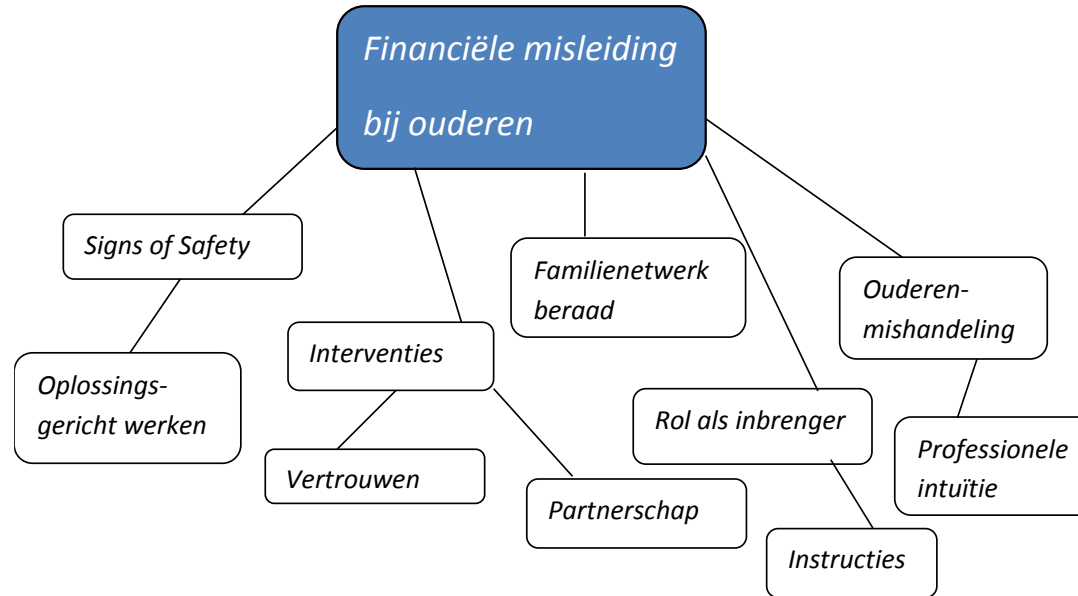
Financiële misleiding:

- ✓ is een verborgen probleem
- ✓ kent een veelheid aan vormen
- ✓ is te verdelen in drie verschillende gradaties

Effectieve en efficiënte routes voor het melden:

- ✓ melden bij een meldpunt
- ✓ betere voorlichting
- ✓ registratiesysteem opzetten
- ✓ directe samenwerking

RESULTATEN STUDIE 2

Figuur2: onderzoekstopics deelstudie 2.

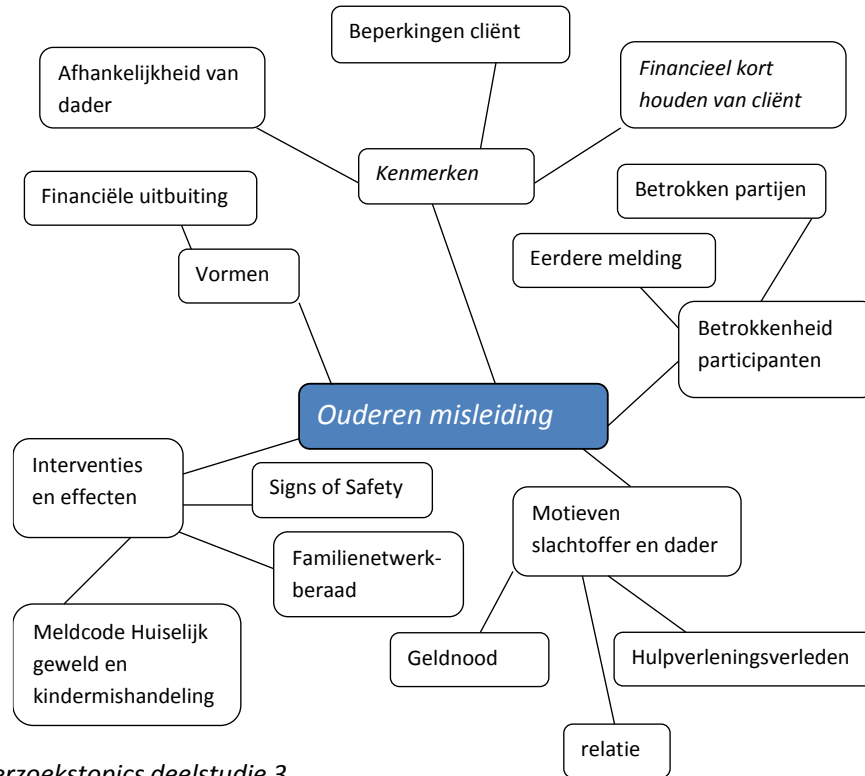

CONCLUSIE STUDIE 2

Interventies die in het voortraject van een netwerkberaad centraal staan zijn:

- ✓ het opstellen van een risicotaxatie
- ✓ het mobiliseren van de eigen kracht van de cliënt en het netwerk
- ✓ een vertrouwensrelatie opbouwen
- ✓ veiligheid creëren
- ✓ motiveren
- ✓ stagnaties omzetten in mogelijkheden
- ✓ vooral een partnerschap (samenwerkingsrelatie) met de cliënt en het sociaal netwerk aangaan

RESULTATEN STUDIE 3

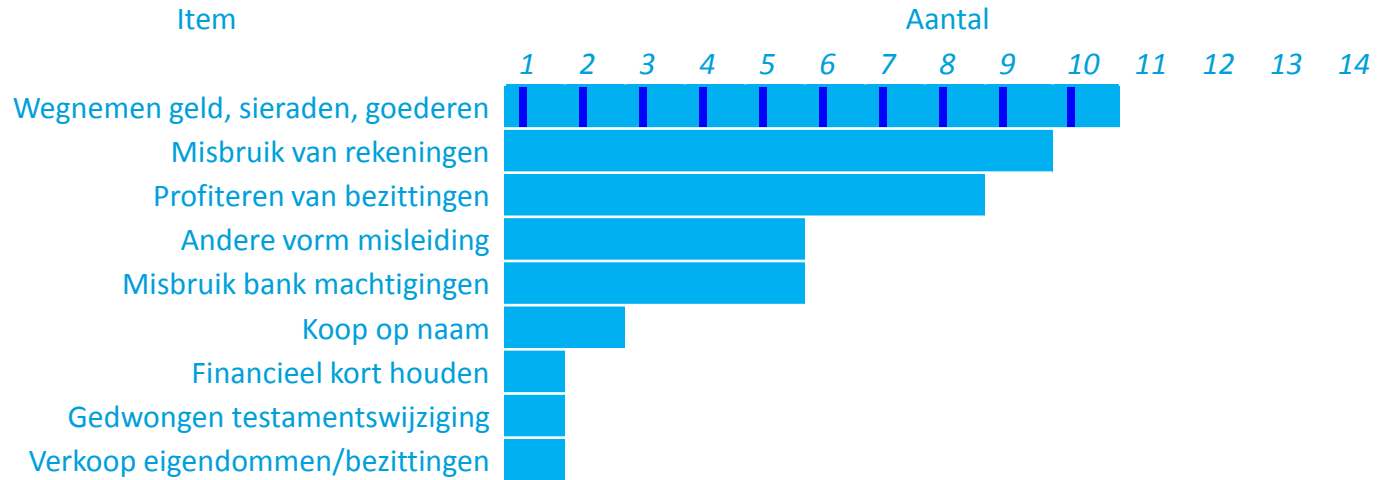

Figuur 3: onderzoekstopics deelstudie 3.

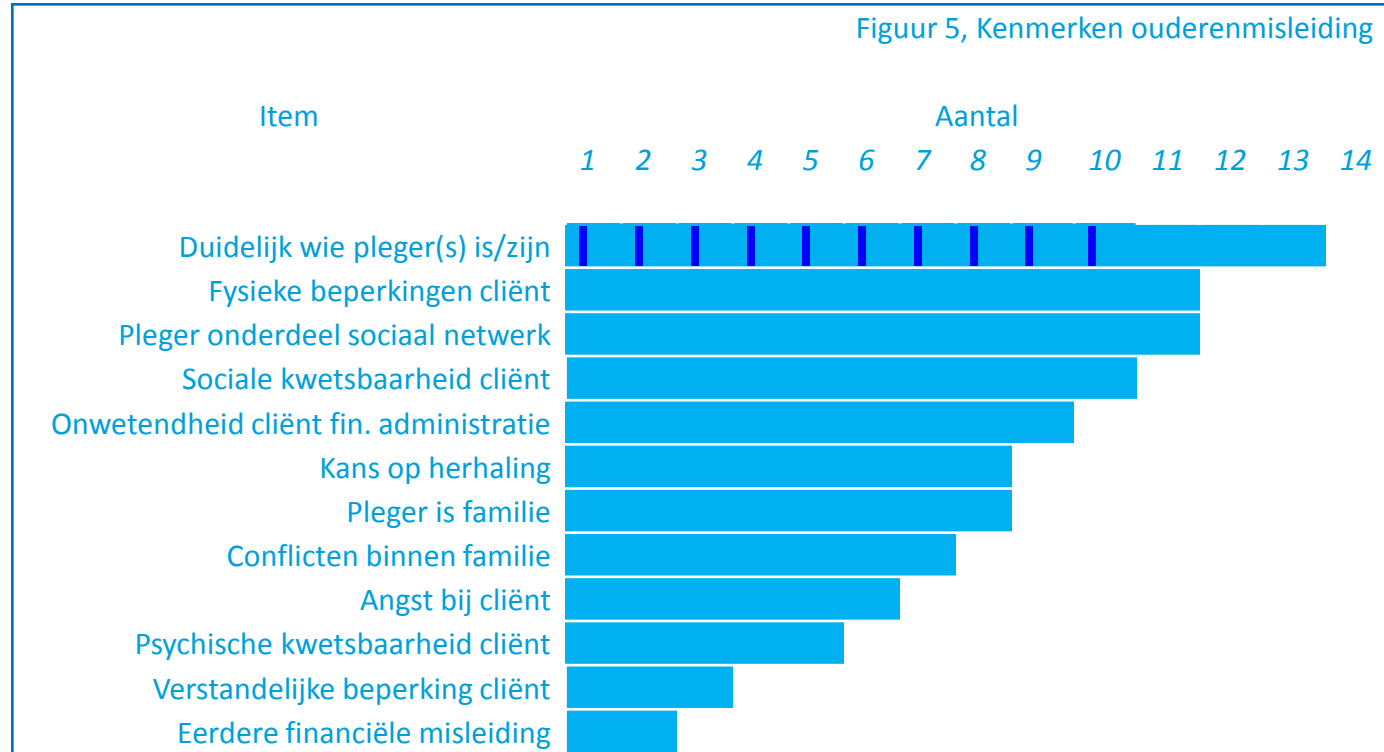
RESULTATEN STUDIE 3

Figuur 4, vorm ouderenmisleiding

RESULTATEN STUDIE 3

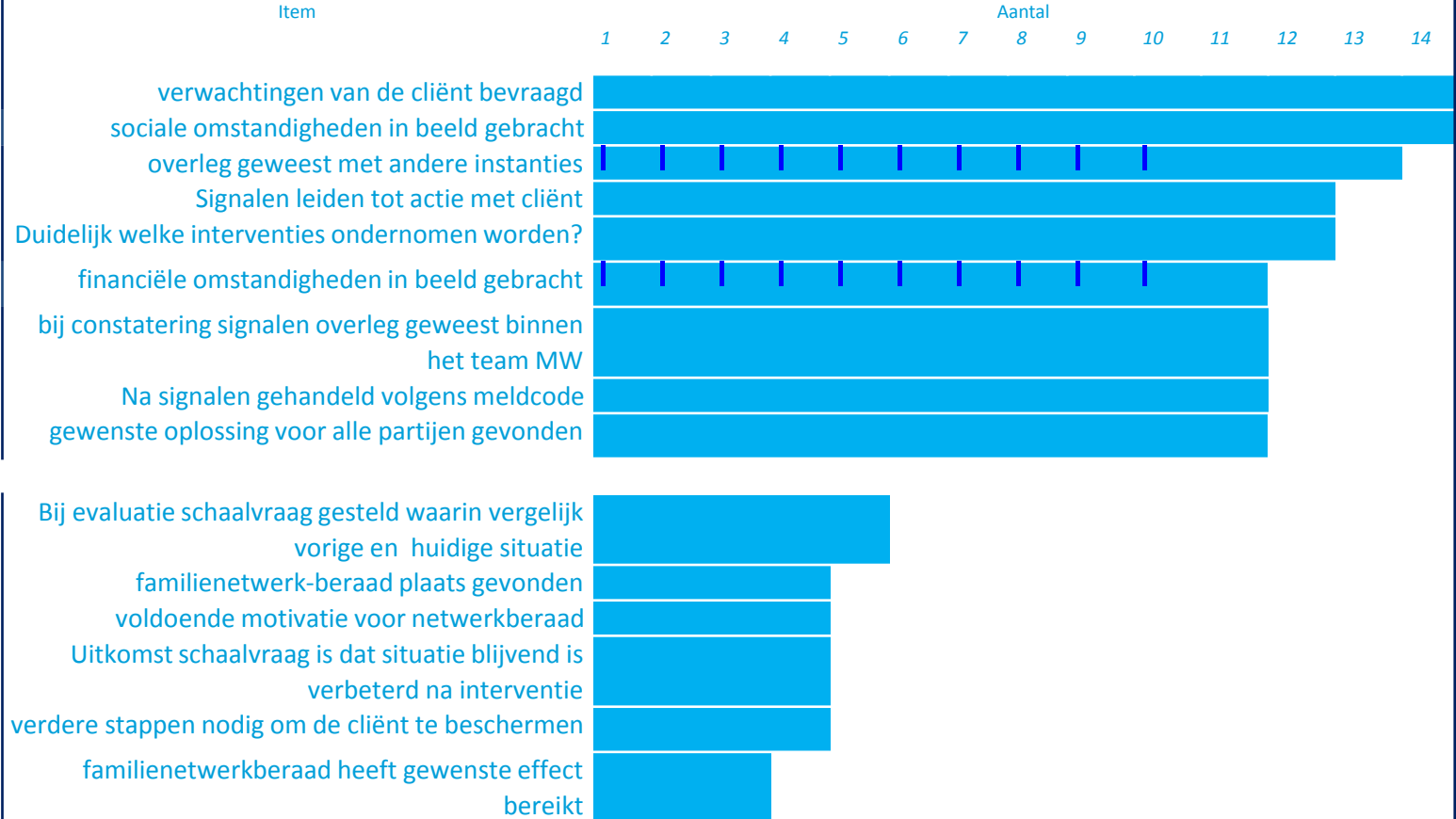
Figuur 5, Kenmerken ouderenmisleiding

RESULTATEN STUDIE 3

CONCLUSIE STUDIE 3

Effectieve interventies bij situaties van financiële uitbuiting aansluitend op de verschillende classificaties van financiële uitbuiting/misleiding zijn:

- ✓ afhankelijk van de kracht van het netwerk
- ✓ afgestemd op de gradaties in op- en afschaling van professionele hulpverlening die nodig is om de situatie te normaliseren
- ✓ soms het inzetten van een netwerkberaad
- ✓ het inzetten van een variëteit aan (creatieve) acties van Mw'er om vertrouwen bij cliënt en netwerk te winnen

AANBEVELINGEN

Belangrijkste aanbevelingen:

- ✓ voorlichting en korte lijnen notariaat
- ✓ registratie en melden
- ✓ doorgaan dataverzameling casussen ouderenmisleiding
- ✓ optimaliseren tools voor netwerkgericht werken

De Zeeuwse praktijk: problematiek en aanpak maatschappelijk werk

Jaqueline Landman MWW

De oudere, het kind van de rekening

Een slachtoffer vertelt

*“Ik dacht ..... straks kom ik nog onder curatele en nee, dát moet ik voorkomen,
dat moet toch eigenlijk niet kunnen!”*

*“Ik wil iedereen zeggen: geef op tijd aan wat er mis is
en niet zo lang te wachten.....én dat de banken meewerken!”*

De projectuitdaging van het maatschappelijk werk

Op zoek naar de Zeeuwse aanpak die werkt

- Op welke wijze kan de situatie weer genormaliseerd worden, ook in situaties waarbij de sociale omgeving (mede) de bron is van de problematiek?
- Zijn oplossingsgericht werken en familienetwerkberaden (SoS) effectieve interventies bij deze problematiek?

De slachtoffers

Kenmerken uit de praktijk

- Kwetsbaar door fysieke beperking en/of mentale achteruitgang
- Afhankelijk van het sociale netwerk voor de basisbehoeften (vaak van de pleger)
- Vaak is er sprake van een klein sociaal netwerk of is er geen netwerk

De plegers

Kenmerken uit de praktijk

- Plegers maken bijna altijd deel uit van het sociaal netwerk van de oudere
- Vaak is bekend wie de pleger is
- Regelmatig is er sprake van financiële nood of onvermogen bij pleger
- De pleger geeft regelmatig zorg uit genegenheid
- Pleger heeft weinig inzicht in het eigen grensoverschrijdend gedrag
- Vaak sprake van wegnemen van geld of goederen of misbruik van machtigingen

Hoe komen de slachtoffers in beeld?

De aanmeldingen

- Aanleiding: de reden van aanmelding is vaak een andere dan financieel misbruik
- Melder: vaak personen uit het professionele of sociale netwerk van de oudere
- De aanmelding vaak rechtstreeks bij het MW; de meldingen via Veilig Thuis waren in de minderheid

De sociale context

Twee categorieën

- De oudere met een dragend sociaal netwerk
- De oudere zonder of met een klein en kwetsbaar sociaal netwerk

De oudere met een dragend netwerk

De aanpak

- Familienetwerkberaden
- Motivatie is geen vanzelfsprekendheid
- Centraal staat de veiligheid van de oudere
- Veiligheidsplan: samen taken verdelen en afspraken maken
- Zowel voor oudere als pleger een traject ingezet om het sein op veilig te krijgen
- Alternatief: Informele gezinsgesprekken obv oplossingsgericht werken
- In aantal situaties bleef oudere bij weigering contact met sociaal netwerk
- Actieve rol als 'sleutelwerker' / casemanager om partijen te verbinden
- Financieel beheer in netwerk (meerdere ogen) of beschermingsbewind
- Benutten kennis en inzet notariaat (volmacht)

De oudere zonder of met een kwetsbaar netwerk

De aanpak

- 'Behoedzaam opereren' en volhouden om binnen te komen
- Het vertrouwen 'verdienen' door te laten zien wat je waard bent en daardoor is het onderwerp bespreekbaar
- Het is vaak een intensieve zoektocht naar informatie, mogelijk netwerk en 'wat is hier eigenlijk aan de hand'
- Veel regelzaken
- Intensieve samenwerking met andere professionals in allerlei domeinen
- Inzet bewindvoering – mentor – korte lijnen notaris
- Versterken / uitbreiden netwerk door vrijwilligers
- Familienetwerkberaden waren bij kwetsbare netwerken te risicovol of er was sprake van weigering van de cliënt

Werkzame elementen

- Outreachend en volhardend zijn; het is vaak een zaak van lange adem
- Familienetwerkberaden met aandacht en hulp voor slachtoffer en pleger
- Oplossingsgericht werken: zorgen, krachten en doelen zijn uitgangspunt
- Blijven zoeken naar mogelijkheden om het sociaal netwerk te betrekken
- Bewust zijn en bespreken van financiële veiligheid nu en in de toekomst: hoe is het geregeld? 'Meer ogen die meekijken' helpt herhaling voorkomen
- Creatief zijn, out of the box denken
- Korte lijnen met bewindvoering, notariaat en Veilig Thuis
- Benutten vrijwilligers (verbreden netwerk – verminderen kwetsbaarheid)
- Samenwerking met andere professionals
- Afweging 'Helpt deze stap of maakt het meer kapot dan wenselijk'

Oplossingsgericht werken bij ouderenmisleiding

2 juli 2015

Eric Sulkers

Oud

- Oplossingsgericht werken doen we al lang in zeeland, veel organisaties getraind, meestal door Vraagkracht
- Combinaties met Familie netwerkberaden ook al ingezet voor veel doeleinden

Nieuw

- Ook bij ouderen mishandeling/ misleiding toepasbaar.
- Echter vaak is er een langer traject nodig,
- waarom?

Nieuw

- Er is minder drang toepasbaar, bij kindermishandeling meer interventies.
- De oudere wil zelf geen gedoe. Noemt het geen mishandeling. Wil zijn kind niet als dader zien. Wil alleen dat het stopt. Is heel bang dat het contact verbroken wordt... etc

Nieuw

- Analyse van de trajecten laat zien dat als je oplossingsgericht werkt en je het temp van de oudere volgt, je lange tijd een zaak moet volgen en toeslaan “wanneer het kan”.
- Je werkt dus niet puur oplossingsgericht maar ook strategisch.
- De vraag is of er wel voldoende tijd en geld hiervoor is...

“Luck, is when
Preparation
meets
Opportunity”

Succes factoren Zeeland

- Succes factoren zijn ook een aanklappende manier van hulpverlenen (is dus niet oplossingsgericht per se)
- Expertise en ervaring is belangrijk, korte lijnen met notariaat etc.
- Kortom: Oplossingsgericht is de basis, maar niet genoeg.

verbeterfactoren

- Meer netwerk beraden. Nu maar een minderheid van de gevallen. De schaamte is te groot, men is te bang voor ruzie.
- THV wordt weinig ingezet.
- Meer opleiden is systemische therapie, aanvullend op de oplossingsgerichte therapie.

PAUZE